

Dombi Józsefné

**A KORTÁRSZENE MEGJELENÉSE SZEGHY ENDRE,
SZENDREI IMRE, MIHÁLKA GYÖRGY
MUNKÁSSÁGÁBAN**

A 2008/09-es tanévtől az ének-zene BA képzés Zenei informatikus szakirány egyik új kötelező tantárgya a kortárszene. Ez motivált arra, hogy megvizsgáljam milyen szerepet játszott és milyen területeket érintett korábban a kortárszene a tanszék történetében.

A hagyományok tiszteletét szem előtt tartva bemutatom a különböző korszakokat, az itt oktató tanárokat, valamint az összehasonlítás érdekében a különböző időszakokra jellemző tantárgyi változásokat. A tanári karból három kiemelkedő pedagógusra emlékezem, akik munkásságát Bartók és Kodály tisztelete fémjelozte, emellett szerepük meghatározó volt a kulturális életben.

Budapesten a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán az 1874-75-ös tanévben az első tanszékkek között alakult meg az Ének-zene Tanszék. A képzésben jelentős szerepe volt Bartalus Istvánnak, aki széleslátókörű egyéniség volt, számos énekkönyvet írt és a népdalgyűjtés területén is fontos munkát végzett.

1928-ban Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter a Pedagógium keretében működő Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát és az Erzsébet Nőiskola keretében működő Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát egyesítette és Szegedre helyezte.

Ekkor kapott meghívást az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolára Szögi Endre (1943-tól Szeghy) az ének szakcsoport vezetésére. Kezdetben minden tárgyat maga adott elő. Az 1930-31 évben Kertész Lajosné és Cholnoki Margit is segítettek a munkáját, a zongora illetve a magánének tárgyak oktatásában. Az ének kiegészítő szakcsoportként működött. Ennek ellenére igen nagy volt az érdeklődés, mutatja ezt a hallgatók száma, mely 1930–49 között 363 fő volt.

Szeghy Endre tanszékvezető megbízatása rövidebb megszakitással 1961-ig tartott.

1959-től 4 évre emelkedett a képzési időszak. Ettől a tanévtől vezették be újra a három szakosságot, miszerint az alapszakpárokhoz lehetett választani az ének szakot. 1964-től visszaállították a kétszakos képzést. Ekkor magyar-ének és történelem-ének szakpárokban tanultak a hallgatók.

A Dr. Szeghy Endre vezette tanszék tanárai 1961-ben dr. Faludy Béla karvezető, Dr. Káldor János zenetörténész, Szendrei Imre zongoraművész, Péter Józsefné Frank Klára zongoraművész, Varga Ferenc zenetörténész, Erdős János karvezető, Kovács Gabriella énekművész, Mészáros Emma zongoraművész voltak.

A tanárképzés mellett jelentős hangsúlyt kapott a művészi munka. Szeghy Endre országosan is elismert kórust alapított, amelynek nagy szerepe volt Kodály műveinek tolmácsolásában.

A *második periódus* 1961-től Avasi Béla főiskolai docens tanszékvezetéséhez kapcsolódik. Neves tanárok érkeztek a tanszékre. dr. Faludy Bélát Kardos Pál, később Liszt-díjas karnagy váltotta fel, dr. Káldor János helyére Frank Oszkár főiskolai docens került.

Avasi Béla, a zenetudományok kandidátusa zeneelméleti kutatásokkal foglalkozott. Nevéhez fűződik többek között a tonális és reális válaszok kutatása Bach: Das Wohltemperierte Klavier c. művében és több Bartók kórusmű elemzése. Jelentős jegyzetek és tankönyvek születtek Avasi Béla, Frank Oszkár, Gábor Éva, Kardos Pálné, Monoki Lajos tollából. Nemzetközileg is elismertek azok a zenetörténeti és zeneelméleti Bartók kutatások, amelyek Frank Oszkár nevéhez fűződtek.

Ebben az időben vezették be önálló tárgyként a népzénet, valamint a kötelező zongora mellett egyéb hangszerek tanítását is, amely a főiskolai zenekar megalakulásának lehetőségét jelentette. 1962-ben került a tanszékre Kardos Pálné és Veszely Gabriella. 1963-ban az Ének-zene Tanszék új tanárai: Bánhidi Bartl Ödön, Garamszegi József, Gyarmati Sándorné, Monoki Lajos voltak.

1964-ben Gábor Éva énekművész, 1965-ben Nagy István zongoraművész, 1969-ben Rozgonyi Éva, később Liszt-díjas karnagy és Joó Ete tanított a tanszéken. Ebben az időben rövid ideig Rozmann Ákos zeneszerző is a tanszék tanára volt.

Ezt az időszakot a komoly tudományos munka mellett a Kardos Pál vezette Női Kar országosan és nemzetközileg is elismert magas színvonalú koncertjei fémjelezték, amelyek rangot adtak az Ének-zene Tanszéknek.

A *harmadik periódus* 1973-tól Monoki Lajos főiskolai docens nevéhez fűződik. Ebben az időszakban jelentős változásokon ment keresztül az oktatás. Az alaptantárgyak szolfézs, karvezetés, zeneelmélet, zenetörténet, hangképzés, hangszerjáték, iskolai gyakorlat, partitúraolvasás voltak. Kiegészítő utasításként szerepelt az énekkar, zenekar, zenehallgatás és kötelező zongora.

Az 1984-85-ös tantervben az énekkar és a zeneirodalmi ismeretek a kötelező tárgyak körébe került. Szabadon választható speciál kollégium a ze-

nekari játék, a zeneesztétika, a zongora- és hegedű metodika. 1991-ben az óraszámok csökkentek, ezért a tantárgyak rendszere átalakult. Megszűnt a partitúraolvasás és új tárgyként megjelent az államvizsga előkészítő tárgy.

Az énekkar kiegészítő utasításként szerepelt, a zenekar 1995-ben megszűnt. 1994-től valamennyi hallgató főtárgyként zongorázni tanult. Fakultatív lehetett hegedülni és citerázni.

1989-ben megalakult az ének-zene karvezető szak. 1997-98-tól lehetőség nyílt a szolfézs szakirány felvételére.

Jelentős személyi változások is történtek. Új oktatók dr. Mihálka György karnagy, aki az I. számú Női Kar élére került. Lázár Zsoltné magánéneket és zongorát tanított. Szabady Józsefné magánéneket tanított és a zenehallgatást irányította. Dombi Józsefné szolfézs, zongora és partitúraolvasás tárgyakat oktatott. Dr. Erős Istvánné szolfézs, zeneelmélet, karvezetés és rövid ideig az énekkar tárgyakat vezette. 1974-ben Kreuter Vilmosné zenetörténetet, karvezetést tanított és a Vegyeskart vezette.

1975-ben Szabó Orsolya zongoraművész nyert kinevezést, 1979-ben Gábor Éva nyugdíjba vonulása után Egri László és Varsányi Mária operaénekesek követték egymást. 1991-től Laczi Júlia énekművész került a tanzsékre.

1980-ban Garamszegi József nyugdíjba vonult és Berényi Bogáta, majd 1984-től Vass Irén tanította a módszertant.

1982-ben Maczelka Noémi zongoraművész kapott kinevezést.

Erre az időszakra tehető a Monoki Lajos által dirigált zenekar rendszeres főiskolai szereplése. A Kreuter Vilmosné által vezetett Vegyeskar hazai és külföldi szereplése, a Mihálka György által vezetett I. számú Női Kar nemzetközi sikereinek elindulása.

A *negyedik periódusban* 1988-tól Bárdi Sándor énekművész lett a tanzsék új vezetője.

Új oktatók: 1990-ben Csanádi László, Bereczkiné Gyovai Ágnes és Joóbné Czifra Éva.

1995-ben Jancsovics Antal Liszt díjas karmester kapott kinevezést. 1998-ban Kovács Gábor vette át a Vegyeskar vezetését.

Erre az időszakra tehető a Bárdi Sándor által vezetett Kisopera nagy sikere nemcsak a Tanszék, de később Szeged város életében is.

Az *ötödik periódusban* 1999-től Maczelka Noémi zongoraművész kapott tanszékvezetői megbízatást. Németh József Liszt-díjas operaénekes került a tanzsékre magánénektanárként.

2003-tól Sziklavári Károly tanít zeneelméletet, Rákai Zsuzsanna zenetörténetet és szolfézszt.

A képzés struktúrája teljesen átalakult, a kötelező tárgyak mellett a választható szakmai modulban megjelent a kortárszene. A 2006-2007-es tanévben indult utoljára a négy éves tanárképzés immáron egy szakkal.

A 2007-2008-as tanévtől megindult a BA képzés, amely 3 éves időtartamra szól és ének-zene alapszakos szakember diplomát ad. A 2007 májusában beadott Ének-zene tanári MA szakot elfogadta az Akkreditációs Bizottság. 2008 szeptemberétől beindult a mesterképzés is.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a tantárgyak rendszerében az ötödik periódustól jelent meg a kortárszene.

Vizsgálódásunk további iránya az oktatók érdeklődési területe. Ők személyes példájukon és tantárgyuk tartalmán keresztül nagy energiát fordítottak a kortárszene megismertetésére.

A kortárs zeneszerzők hatása a tanszék művészi munkájára valamennyi periódusban kiemelkedő volt.

Már az első tanszékvezető, Szeghy Endre példát mutatott a kortárs művészet tolmácsolására.

Szeghy Endre (1898–1972) széleslátókörű egyéniség volt. Zenepedagógus, karnagy, népzene kutató, tudományos kutató (a zenei képességvizsgálatok körében), zeneszerző, és emellett fontos társadalmi megbízatásoknak is eleget tett. Nevéhez fűződik a szegedi Éneklő Ifjúság mozgalom megszervezése 1935-ben. Nagy szerepe volt a Rókusi Iskola ének-zene tagozatának elindításában 1954-ben. Személyes kapcsolatban állt Kodály Zoltánnal és Bárdos Lajossal.

Szeghy karnagyi munkájának célja: a kórusirodalom gyöngyszemei mellett az új magyar zene, elsősorban Bárdos, Kodály műveinek bemutatása. Emellett megszólaltatta Farkas, Gárdonyi, Halmos, Kadosa, Lajtha, Maros, Mihály, Molnár, Rezessy, Sárközi, Szabó Ferenc, Szöllősy András, Vásárhelyi Zoltán, Veress Sándor műveit is.

A Szeghy által bemutatott Kodály művek (Öregek, Jézus és a kufárok, Mátrai képek, Molnár Anna, A magyarokhoz, Norvég lányok, A székelyekhez, Ének Szent István királyhoz, Esti dal, Psalmus Hungaricus, Biciniuumok, Katalinka, Köszöntő, Villó, Túrót eszik a cigány) művészi megvalósítása igen magas színvonalú volt, melyet a zeneszerző és a kritikusok is a legmagasabb minőségnek tekintettek. Ezekkel a hangversenyekkel Szeghy a zenei élményen keresztül hozta közel a kortárszenét tanítványaihoz s a hallgatóságához.

Kodály Szeghynek ajánlotta az Intermezzo vegyeskari változatát. Bárdos a Szeged felől c. kórusművét. A tanítványok hálája jeléül 1998-ban a Szegedi Pedagógus Női Kar Dr. Mihálka György ösztönzésére felvette Szeghy Endre nevét.

1998-ban megjelentette Szeghy Endre: Repülj madár c. népdalgyjűteményét a Bába és Társa Kiadónál.

Szendrei Imre (1926–1983) kétszeres Liszt és Chopin verseny díjas zongoraművész már zeneakadémiai évei alatt is szívügyének tekintette a kortárszene interpretálását, melyet számára kezdetben elsősorban Bartók és Kodály zongoradarabjai jelentettek.

Szegedi Ernő visszaemlékezése szerint bemutatták két zongorán Bartók II. zongoraversenyét Szabolcsi Bence, Molnár Antal, Szabó Ferenc jelenlétében a Zeneakadémián. A legnagyobb Kodály műveket is játszotta (Hét zongoradarab, Meditáció, Marosszéki táncok). Tanári pályája során közreműködött Frank Oszkár szerzői estjén a Preludium és fuga ősbemutatójával. Előadásában elhangzott Bozay: Zongora concertino c darabja, Dohnányi: esz-moll rapszódiaja, Gárdonyi Zoltán: Szonátája, Járdányi Pál: Szonátája, Kadosa Pál: II. szonátája, Kardos István: 4 preludiuma Lendvay: Concertinoja. Külföldi szerzők: Sosztakovics, Taktakivili, Wojtovitz és Franz Ludwig műveit is játszotta.

Szendrei Imre emlékezetét Barta András domborműve őrzi, melyet Dr. Huszka László főiskolai tanár ajándékozott 2005-ben a tanszéknek. A róla elnevezett Szendrei Imre Alapítvány a Bács megyei zongoristák évenkénti találkozóját szervezi meg. Pályáját „A két Szendrei emlékkönyve” c. kötet mutatja be részletesen.

Dr. Mihálka György (1924–2008) Professzor Magister Emeritus főiskolai tanár, karnagy, pedagógus, népzenekutató, zeneszerző, az Országos Pedagógus Kórusok Tanácsának Tagja.

Tanárai inspirálására (Bolvári Zoltán, Belle Ferenc, Szeghy Endre, Bárdos Lajos, Párkai István, Vaszy Viktor) korán közel került a kortárszenei művekhez. A főiskolai kamarakórus és a Kodály kórus tagjaként is számos új zenei impulzust kapott. Szeghy Endre révén ismerte meg személyesen Kodály Zoltánt és Bárdos Lajost. Kodály üzenetére szervezte meg 1958-ban a Szakszervezetek Általános Munkáskórusát. Mihálka György ars poétikája: Kodály, Bárdos, Szeghy örökösöként, útmutatásai folytatatójaként megvalósítani azokat a kívánalmakat, amelyeket a mesterek előírtak számára.

Kortárszenei repertoárját a nagy Kodály művek (Molnár Anna, Öregek, Jézus és a kufárok, Szabadság himnusza, A magyarokhoz, Székely keserves, Békeesség óhajtás, Este, Norvég lányok, Angyalok és pásztorok, Pünkösdlő, Hegyi éjszakák, Egyetem, begyetem, Túrót eszik a cigány, Fancy) mellett más magyar szerzők művei alkották.

Mihálka György 1973-ban került az Ének-zene Tanszékre, ezzel párhuzamosan még rövid ideig vezette a Tömörkény István Gimnázium Leánykarát is. Együttesével 1974-ben egy országos kórusversenyen 465 résztvevő

közül bejutott a döntőbe és Nagydíjat kapott, amelyet lemezfelvétel őriz Farkas Ferenc: Tillió-lió, Vásárhelyi Zoltán: II. Népdalszvit előadásával.

Jelentős repertoár bővülést jelentett Bartók mind a 27 egyneműkari művének és a 4 szlovák népdalnak a megszólaltatása. Mihálka György kórusainak fő pillére a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola I. számú Női Kara volt, emellett több kórust is vezetett, és így vált lehetővé, hogy a Bartók művek egyszerre, egyetlen koncert keretében hangozzanak fel. Ezt a nagy műsort Szegeden a Tisza Szállóban, Makón és Hódmezővásárhelyen is bemutatta. Minden művet partitúra nélkül vezényelt. Bárdos Lajos kórusműveit rendszeresen repertoáron tartotta. 1961-ben megszervezte Bárdos szerzői estjét Szegeden. Bárdos Lajos és Mihálka György levelezését Péter László jelentette meg a 80. születésnapra. Mihálka Györgynek ajánlott művek: Karai József: Virágsírató, Hajdú Mihály: Két leánykar Győre Sándor verseire, Petrovics Emil: Nem jön senki.

Mintegy 30 nemzetközi versenyen is mindig repertoárján tartott kortárszenei műveket. Kórusai előadásában elhangzott többek között: Farkas: Biztatás c. kánonja, Hajdútánc, Gyöngyöri gyöngy, Harmath Artúr: Mátyás anyja, Bárdos: Magos a rutafa, Hajdú: Fonóházi dal, Vaszy: Ki zene vagy, Madárkák üde éneke, Az vagy nekem, Vántus: Tűz te gyönyörű, Bánat, Kocsár Miklós: Ó havas erdő némasága, Missa in A, Balassa: Nyári éj, Bozay: 6 leánykar, Hajdú: Két párosító, Ligeti: Lakodalmas, Karai: Estéli nótázás, Vavrinecz: Széles a Balaton, Dobray: Ereszkedik le a felhő, Fasang Árpád: Népdalfeldolgozás, Tormis: Őszi képek, Suchoň: Ördög bujjék.

A tanszék tanárai zeneszerzőként is megnyilatkoztak, műveik több koncerten is elhangzottak. Ennek tükrében mutatjuk be Szeghy Endre és Mihálka György zeneszerzői tevékenységét. Szeghy alkotásainak egy része elveszett. A fennmaradt és kiadott kórusművek az Altató, és az Örvendjetek. Az Altató gyakran felhangzik a Szeghy Endre Pedagógus Női Kar előadásában és a Pedagóguskórusok Országos Találkozásának műsorain. Az Örvendjetek c. kórusmű karácsonyi témát dolgozott fel, így gyakran hallani ebben az időszakban a Dóm kórus előadásában, illetőleg műsoron tartja a MÁV Hazánk Énekkar is. Az Ének-zene Tanszék 2002-es CD-jén is megjelent.

Mihálka György két kantátát komponált. A Szegedi kantáta a Vaszy Viktornál töltött tanulmányok során keletkezett. Az Európa kantáta késői alkotás, amely még bemutatóra vár. Ebből a műből a Korál hangzott el néhány alkalommal. Mihálka György kantátái közül többször hangzott el a „Szegedi kantáta”. A nagyszabású, kórusra, tenorszólóra és zenekarra írt mű szövegét is Dr. Mihálka György írta Szeged történelmének fontos fordulóit felidézve. A mű bemutatója 1966-ban a Tisza Szállóban volt Várady Zoltán karnagy vezényletével, Szabó Miklós tenorszólójával, a Szegedi Szimfonikus Zene-

kar és a Tömörkény István Leánykar közreműködésével. Utoljára 2004-ben hangzott el az Európa Kantáta Koráljának bemutatója mellett a Szegedi Nemzeti Színházban Gyüdi Sándor Liszt-díjas karnagy vezényletével Kóbor Tamás tenorszólójával a Szegedi Szimfonikus Zenekar és Szeged Város Kórusgyesülete előadásában.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy már az első tanszékvezető, Szeghy Endre fontosnak tartotta Kodály, Bárdos művek tanítását. A XX. század első felében nagy lépést tett annak érdekében, hogy e nagyszerű kórusművek Szegeden is megszólaljanak.

E művek értékét és szeretetét beletáplálta tanítványaiba, akik ezt a hagyományt továbbvitték és továbbadták az utókornak. Mihálka György folytatta mesterének útmutatásait: Kodály, Bárdos művek mellett Bartók és a kortársak nagy szerepet kaptak a repertoárjában, többek között Vaszy Viktor, Kocsár Miklós, Bozay Attila, Vántus István kórusművei. Az utókor hála elődeinek. A hagyományok tisztelete és a legújabb alkotások megszólaltatása példát mutat a jelenlegi együtteseknek is.

Irodalom

- Dombi Józsefné–Szabady Józsefné: Ének-zene Tanszék in: Szegedi Tanárképző Főiskola 1873-1998. Tanszéktörténet. Szeged Hungaria 1999. pp 357-387.
- Dombiné Kemény Erzsébet: Az Ének-zene Tanszék szerepe az oktatásban és a kulturális életben. Szemelvények a 75 év történetéből. Szeged, 2003.
- Dombiné Kemény Erzsébet: A két Szendrei emlékkönyve. Szeged, 1999.